

תרומה ג

[וואס דערפאר איז ער מצייר די גביעים אין א "תבנית משולש", אע"פ אז א כוס אלכסנדריא איז ניט ווי א משולש ממשי — ווי ס'איז פארשטאנדיק בפשטות אז די שוליים פון א כוס מאכט מען ניט שפיציק ממש (ווייל דעמאלט קען מען דעם כוס ניט אוועקשטעלן) — זיי זיינען נאר "צרים", שמאל (ובפרט) לגבי דער ברייט פון "פיהם"].

איז דאס אבער ניט קיין טעם צו מצייר זיין פארקערט (שוליים — למעלה און דעם אויבן — למטה) "מיטן קאפ אראפ"?

[ובפרט אז דער רמב"ם איז געווען א דייקן בכל ענין ובכל פרט — לייגט זיך כלל ניט צו זאגן, אז דער רמב"ם זאל מצייר זיין די גביעים באופן הפוך (און בא יעדן גביע) — צוויי און צוואנציג מאל!]

ב. לכן נראה לומר כפשטות הדבר, אז דער רמב"ם האט מצייר געווען די גביעים באופן זה¹ ווייל לדעתו איז אזוי

א. וועגן דעם ציור פון די גביעים (פון דער מנורה) זאגן חז"ל: "למה הן דומין כמין כוסות אלכסנדריים". איז דער רמב"ם מפרש (בפירוש המשניות שלוי) אז דאס מיינט א כוס וואס "שולים שלו צרים" — דער דעק איז שמאל. און אזוי פסק'נט דער רמב"ם להלכה (בספר היד²): "הגביעים דומין לכוסות אלכסנדרים שפיהן רחב ושוליהן קצר".

געפינט מען אין דעם א דבר תמוה: עס איז פאראן דער ציור פון דער מנורה וואס דער רמב"ם האט מצייר געווען בגוף כתב יד קדשו (בפירוש המשניות שלוי³, און דארט איז ער מצייר די גביעים אין א פארקערטן אופן — דעם ברייטן חלק הגביע ("פיהן") צום אונטן פון דער מנורה און דעם שמאלן טייל ("שוליהן") אויבן, דאס הייסט — א ציור פון א איבערגעקערטן כוס (של אלכסנדריאה)!

און אע"פ אז דער רמב"ם אליין בא' ווארנט⁴, אז מיט דעם ציור וויל ער נאר באווייזן "כללותה היאך היתה" — "ידיעת מנין הגביעים כו' ומקומות כו'" — אבער ניט "שתדע ממנו תבנית הגביע בדקדוק"

(1) מנחות כח, ב. ברייתא דמלאכת המשכן פרק י"ד.

(2) מנחות ס"ג. אבל ברש"י מנחות שם (וכן בפ"י עה"ת פרשתנו כה, לא) פ"י בא"א. וראה ס' הזכרון לפרש"י פרשתנו שם.

(3) כ"ה הלשון בהעתיקת קאפא (וכן שאר העתקות ל' הרמב"ם בפיה"מ דלקמן הו' מהעתיקה זו. ובפיה"מ לפנינו הוא בשינוי לשון אבל בתוכן דומה).

(4) הל' בית הבחירה פ"ג ה"ט.

(5) צילום ממנו נדפס בפיה"מ הוצאת קאפא. ולחזקת המעיינים — נדפס לקמן ע' 172.

(6) בפיה"מ שם.

(7) כמפורש בפיה"מ שם לפני"ז (ושם: ואם תרצה אמור... שנחתך מלמעלה מעט כו').

(8) ראה פסחים (סד, א): ולא היו לבוכיני שוליים כו'.

(9) וראה רלב"ג עה"ת פרשתנו: שוליהם לצד יציאתו מקנה המנורה. וכן מוכח בחזקוני ובבכור שור עה"ת פרשתנו, שהגביעים היו מתמלאים מן השמן כשהנר מתמלא יותר מדאי. וראה לקמן סעיף ה והערה 26.

(10) וצע"ק בפ"י ר' אברהם בן הרמב"ם (לונדון תשי"ח) פרשתנו שם (בערבית — עם תרגום): בדמיון הכוס רחב מלמעלה וקצר מלמטה, דמשמע קצת כמפורשים שבהערה הקודמת. ויש לומר שחיבות אלו קאי על צורת כוס זה (אלכסנדרי) בכלל, אבל לא נחית לפרט אם במנורה היו כתבנית

המשכן האבן געדארפט זיין „עומדים דרך גדילתן“¹³ דוקא — „התחתון למטה והעליון למעלה“¹⁴ און דערפון לערנט מען אפ¹⁵ א כלל אז „כל המצות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן“ — פארוואס זשע זאלן די גביעים זיין היפך פון „דרך גדילתן“?

ויש לומר, אז דאס וועט זיין מובן לויט דעם וואס מען געפינט בנוגע דער כללות ענין המנורה אן ענין וועלכער איז מעין ודוגמת הנל:

וועגן דעם אור המנורה זאגן חז"ל¹⁶: „לא לאורה אני צריך . . . עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל“ — דער אור המנורה איז ניט געווען כדי צו באלייכטן דעם ארט וואו מ'האט זי געשטעלט (משכן ומקדש), ואדברא — דארט איז „אינו צריך לאורה“, נאר עס איז געווען אן „עדות . . . לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל“.

און מהאי טעמא¹⁷ האט מען געמאכט די חלונות פון בית המקדש אין אן אופן היפך פון חלונות סתם — נאר „שקופים אטומים“¹⁸ — „שקופים מבחוץ“¹⁹ ואטומים מבפנים“²⁰ (ברייטער אין דרויסן און שמאלער אינעווייניק). ווי מפרשים²¹ זיי: נען דאס מבאר:

(13) סוכה מה, ב.

(14) רש"י שם ד"ה דרך גדילתו.

(15) סוכה שם. וראה הנסמך בגליוני הש"ס (להר"י ענגל) שם.

(16) מנחות פו, ב.

(17) מנחות שם. וראה גם ויקר פלא, ז. תנחומא

(תצוה ו. בהעלותך ב.).

(18) מ"א ה, ד.

(19) כ"ה הגירסא ברש"י כת"י מנחות שם. שטמ"ק שם. וגם לפי הגירסא שלפנינו (וכ"ה גירסת רש"י שם). „שקופין מבפנים ואטומים מבחוץ“ — הכוונה בזה צד מבפנים ורחב מבחוץ (ראה רש"י שם. וראה חזקוני מהרש"א שם).

(20) רש"י כת"י מנחות שם. וכ"ה במדרשים

שצויינו בהערה 17.

געווען זייער קביעות במנורה (אדער מצד הקבלה פון מלמד צו מלמד מדור לדור²²), אדער ווייל אזוי האט ער געפרו נען אין א מדחז"ל שלא הגיע לידינו [ע"ד ווי מען געפינט בכמה מקומות אין רמב"ם (און אנדערע ראשונים) ענינים וואס זייער מקור איז א מדרש (וכיו"ב) שלא הגיע לידינו].

און ער בריינגט עס ניט בספר הידי"י — פונקט ווי ער בריינגט ניט בספרו די ציורים שבפיה"מ שלו (אע"פ וואס במילא זיינען אויך ניטא בספרו כמה פרטים וועלכע מ'זעט אין ציור).

ו"ל כמה טעמים בזה. ומהם: א) מלכתחילה איז דאס (ציורים) ניט געווען אין זיין תכנית פון ספרו משנה תורה. ב) ע"פ הידוע²³ אויף וויפל דער רמב"ם איז ממעט בתכלית בריינגען בספרו זאכן וועלכע זיינען ניט מפורש בש"ס וכיו"ב. ג) כמה מהפרטים האלה, זיינען, לדעתו, ניט לעיכובא כלל. ועוד טעמים.

ויש להאריך בכ"ז וביותר. ואכ"מ.

ג. הנ"ל פארענטפערט, איז מבאר דעם רמב"ם — עס בלייבט אבער די שאלה: הלמאי זיינען די גביעים פון דער מנורה געווען איבערגעקערט, מיטן אויבן אראפ?

ובפרט אז מען געפינט אז די קרשי

כוס העומדת ביושר או הפוכה — דבזה מובן דס"ל כאביו. — ראה לקמן בפנים סיח בפי' הראב"ם בזה. (11) עדמשי"ב בהקדמת פיה"מ (ד"ה וכאשר מת יהושע) דאין שייך ספק מהו פרי עץ הדר כיון שנלקח בכל שנה.

(11) הערה לאחר זמן: שוב נתפרסם כת"י דס' היד, ושם בהל' ביהב"ח פ"ג סה"י (איתא „וזו היא צורתה“, וי"ש ציור המנורה (כמו בפיה"מ) — וגם שם הגביעים מצויירים פיה"מ למטה ושוליהם למעלה (כציור המנורה שבגוף כ"ק הרמב"ם). וכן הקנים עולים באלכסון (ראה לקמן סעיף ח).

(12) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ב' וד'.

א כוס אכער איז א כלי דורך וועל-
כער די מים וכו' פון דער „חבית“ (אדער
„מעין“ וכיו"ב) קומט אן און איז „משקה
ומרוה“ דעם אדם השותה²⁵.

קומט אויס, אז דער ביאור הנ"ל פון
בחיי איז מתאים מיטן מאמר רז"ל הנ"ל
(וועגן כללות ענין המנורה) „לא לאורה
אני צריך“ . . . (נאר) עדות הוא לכל באי
עולם כו' — אז דער תפקיד פון אור
המנורה איז (ניט אינעם „אני צריך“ —
„קיבול“ — נאר) כדי צו באלייכטן די
וועלט (שמבחוץ), ובלשונו הבחיי: צו
משפיע זיין „בעולם השפל“.

ה. עפ"י יובן פארוואס די גביעים
במנורה זיינען אין אן אופן פון פיהן
למטה ושוליהן למעלה:

ווען די גביעים זיינען (צייטווייליג)
צוליב דעם „קיבול“, בשעת „אומר
קידוש על הכוס“ איז זייער מצב פיהן
למעלה ושוליהן למטה (וואס דעמאלט
האלטן זיי אויף אין זיך משקה²⁶):

וויבאלד אכער אז די גביעים שבמנו-
רה איז לרמז אויפן ענין פון „משקה

א פענסטער ווערט געבויט אזוי, אז
די פענסטער-עפענונג איז אינעווייניק
ברייטער ווי אין דרויסן, כדי די ליכ-
טיקייט פון דרויסן זאל זיך מתפשט זיין
אויך אין די „צדדין“ פון דעם חדר:
אכער די חלונות פון בית המקדש זיי-
נען געווען פארקערט — „קצר מבפנים
ומרחיב והולך לצד חוץ כדי שתהא
אורה יוצא מהיכל שחאיר לעולם“²⁷,
ווייל דער תפקיד פון אור המנורה איז
— „עדות הוא לכל באי עולם כו'“.

ד. על דרך זה קען מען מבאר זיין
בנוגע די גביעים:

דער בחיי²² איז מבאר דעם רמז אין די
גביעים פון דער מנורה: א גביע איז א
„כלי שיש לו בית קיבול והוא משקה
ומרוה“, און דאס איז א רמז אויף די
„גלגלים שהם מקבלים כחות הטליונים
ומשפיעים כח בעולם השפל“.

וואס די הדגשה אין דעם איז — די
השפעה²³ מעליון להשפל, „משקה ומרוה“.

דער (עיקר) תפקיד פון א כוס באשטייט
ניט אין זיין א כלי קבול²⁴.

— דאס איז דער תפקיד פון א „חבית“
וכיו"ב, אין וועלכע מ'האלט מים, יין וכו'.

25) ראה מקץ (מד. ביה) „גביע הכסף . . . אשר
ישתה אדוני בוי“, וראה ערכי הכינויים (לבעל סה"ד)
מע' גביע.

— בכ"מ מבואר (ראה ס' הליקוטים (ממאמרי כו'
דהציצ' מע' גביע, וש"נ) שבגביעים הם גדולים מכוס
וכהם מביאים היין, ומהגביע מוזגין לתוך הכוס
(וא"כ הוא דלא כפשוטו של מקרא הנ"ל).

אבל גם עפ"י הרי ענינו של הגביע הוא שממנו
מוזגין (משקה ומרוה) לתוך הכוס (ולא חבית
וכיו"ב שבה אוצרין יין). וראה ס' הליקוטים שם
(מאוה"ת מקץ שמא, ב. וראה ד"ה גביע הכסף
לאדהא"מ): שהגביע הוא כיסוד וזא אשר הוא מקור
המשפיע לבחי' הכוס שהוא המל', כמו שהגביע
שופכים להכוס. ושם (מאוה"ת במדבר ע' א'תפה)
מפורש כן בנוגע לגביעי המנורה.

26) כמ"ש בחזקוני וכבכור שור שבהערה 9.
וראה הערה 24.

21) ל' רש"י כתי" מנחות שם.

22) פרשתנו כה, לא (הועתק בס' תורת העולה
ח"א פ"כ). ועד"ז בס' הרקאנטי עה"ת פרשתנו שם.
לג.

23) וכמודגש בל' הרקאנטי שם „הם מקבלים . . .
המשפיע כו'“ (ולא „מקבלים“ . . . ומשפיעים“ ככחיי
שם) — משא"כ לפי' העלילה (פרשתנו שער מט)
שענינם (רק) קבלה. וראה הערה הבאה.

24) וצ"ע לתורך עם המבואר במקומות
שבהערה הבאה בהחילוק בין גביע לכוס, דכוס היא
כנגד ספי' המלכות שענינה מקבל. אבל להעיר שגם
במל' יש ב' ענינים (כידוע): א) מקבלת מהספירות
שלמעלה ממנה, ב) משפיעה בעולמות שלמטה
ממנה. וראה לקו"ש חט"ז ע' 447 (וש"נ) בנוגע לב'
הענינים שב„דלת“ ומהו העיקר.

אבער ווען ס'קומט צו דער עבודה פון טאן מיט א צווייטן אידן, ובפרט — צו דער עבודה פון מאכן די וועלט פאר א דירה לו ית' — מוז מען וויסן, אז דא מוז זיין למעלה מהגבלות, ווערט דער רחב — כלפי (המקבל ממנו — ה)מטה.

[ע"ד ווי גערעדט אמאל בארוכה²⁸ וועגן דעם חילוק צווישן די תרומת האדנים (ותרומת השקלים) און תרומת המשכן:

תרומת האדנים (והשקלים) איז גע- ווען באגרענעצט צו א דבר מסוים (כסף ומחצית השקל), משא"כ תרומת המשכן האט איז זיך כולל געווען אלע סוגי הבריה — דומם צומח און חי (ובצירוף „איש . . ידבנו לבו"²⁹ — מדבר) —

ווייל תרומת האדנים (והשקלים) זיי- נען מרמז אויף (דער הנחת האדנים ו)התחלת העבודה פון א אידן, וואס עבודת תמידים (איז) כסדרם, עבודה מסודרת — אנהייבנדיג פון מודה אני און גיין מדרגא א' לשני' וכו'.

משא"כ תרומת המשכן איז מרמז אויף דער כללות העבודה פון לעשות לו מקדש ושכנתי בתוכם — דירה בתחתונים, וואס אין דעם זיינען ניטא קיינע הגבלות³⁰, זי נעמט ארום כל עניני העולם].

ז. און דאס איז דער רמז אין דעם וואס אע"פ אז „כל המצות" דארף מען טאן „דרך גדילתן" דוקא — ווי עס ווערט געבראכט לגבי (און אפגעלערנט פון) לולב ומיניו" — אעפ"כ זיינען די גביעים שבהמנורה הי"פ „דרך גדילתן":

ומרוה" — איז, אדרכה: דער מצב ויערער להיפך פיו למטה ושוליו למעלה (מען קערט איבער דעם כוס כדי די משקה זאל זיך אויסגיסן פון אים).

וועד"ז בענינו: וויבאלד דער אור המנורה דארף באלייכטן די „באי עולם" וועלכע זיינען למטה (ברוחניות) פון דעם מקדש [אדער בלשון הכחיי הנ"ל: ומשפיעים בעולם השפל], דעריבער, איז מצב הגביעים שבמנורה פיהם למטה ושוליהם למעלה (ע"ד ווי די חלונות המקדש זיינען „שקופים אטומים", הי"פ ווי חלונות הבית).

ו. ע"פ הנ"ל קען מען אויך מסביר זיין בעבודת האדם דעם רמז ולימוד וואס די גביעים זיינען געווען דוקא „פיהו רחב ושוליהו קצר":

וויבאלד אז די גביעים זיינען מרמז אויפן ענין פון „משקה ומרוה", איז מובן, אז דא פאדערט זיך א „פה רחב".

ווען עס קומט צו משפיע זיין אויף א צווייטן אידן, אדער (בכללות יותר —) צו פארגעמען זיך מיט דער עבודה פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים („עדות הוא לכל באי עולם") — דארף דאס גע- טאן ווערן מיט דער גרעסטער רחבות, ביז למעלה ממדידה והגבלה. — דארף ער (מקבל זיין) זיך אננעמען מיט די גרעסטע כחות, פיו (דורך וועלכן ער איז מקבל לחוכו איז) רחב.

אויב ווען עס רעדט זיך וועגן זיך אַליין און ער האלט גאר בתחלת העבודה, אדער אפילו שפעטער אבער זיין עבודה איז (מאיוה סיבה שתהי') אן עבודה מוגבלת³¹ — איז זיין מצב: פיו למעלה,

28) לקו"ש ח"א ע' 113 ואילך (ובהערה 51 שם).

29) פרשתנו כה, כ.

30) וראה איה"ת פרשתנו (ע' אשנא) דתרומת המשכן (דפרשתנו) הי"ע בכל מאדך.

27) בערך ה"רחב" ובל"ג שבהעבודה עם הוילת, כי סו"ס גם בהעבודה עם עצמו צ"ל בכל מאדך. וראה הערה 30.

יעדער מצוה³¹ ובפרט לולב ומיניו זיינען בדוגמת גאנץ סדר ההשתלשלות — דארף עס זיין בכללות ב"סדר" וב"השתלשלות", "דרך גדילתו";

און דערפאר איז דער סדר הקיום פון מצוה³² אין אן אופן פון "דרך גדילתו".

אויך די גביעים עצמם זיינען "שוליהם קצר ופיהם רחב" — ווען זיי ווערן אבער א טייל פון דער מנורה (מקשה) און זייער ענין כמנורה איז משקה ומרוה לשפל, מאיר זיין בחוץ — איז עס פאר-בונדן מיט משנה זיין טבעו ורגילותו — ער דארף ארויסגיין פון "זיד"; ובמילא זיינען (די חלונות ביתו איז אן אופן פון "שקופים אטומים", און) די גביעים פיהם למטה ושוליהם למעלה — היפך "דרך גדילתו",

איז זיין עבודה והשפעה למטה איז פון א פה "רחב" — למעלה ממדידה והגבלה.

* * *

ח. עס איז פאראן נאך א פרט אין דעם ציור הנ"ל פון דער מנורה שבגוף כתב יד הרמב"ם, וואס איז אנדערש פון די ציורים הרגילים של המנורה — אז די ששה קני המנורה ציען זיך ארויף (פון דעם קנה האמצעי) אין א גלייכן אלכסון, ניט ווי אין די ציורי המנורה הרגילים, אז זיי ציען זיך ארויף ווי חצאי קשת.

און אע"פ אז בנוגע דעם פרט, וואלט אפשר בדוחק הכי גדול געווען אז ארט צו זאגן, אז דער רמב"ם האט אזוי מצייר

(31) להעיר ש"מצוה" אותיות "הוי" (בחילוף יהי באתב"ש) — לקוית ויקרא ב, א. ועוד. — וכל מצוה כלולה מכל המצוות (המשך תרס"ז ע"ס. ע' תשכב. ובכ"מ).

(32) וכן קרשי המשכן. שהם כותל המפסיק בין המשכן וה"חוצ" (עולם).

געווען "להקל על הציור" — שטייט אבער בפירוש אין פירוש ר' אברהם בן הרמב"ם³³, אז די "ששה קנים . . נמ-שכים מגופה של מנורה לצד ראשה ביושר כמו שצייר אותה אבא מרי ז"ל, לא בעיגול כמו שצייר אותה זולתו".

און אזוי שטייט אויך אין פירוש רש"י על התורה³⁴ אז די ששה קנים "באלכסון נמשכים ועולים".

קומט אויס, אז די ציורים הרגילים של המנורה זיינען ניט ווי דעת רש"י און ניט ווי דער רמב"ם האט זיי מצייר געווען!

ט. דער בעל משנת חסידים בספרו "מעשה חושב" ³⁵ (על מלאכת המשכן) שרייבט בפשטות אז די ששה קנים זיינען געווען "נמשכין בעיגול".

און ער איז מבאר, אז אע"פ אז פון פי' רש"י³⁶ איז מוכח אז "לא היו בעיגול" — "אבל הרמב"ם בחבורו³⁷ לא הזכיר תיבת אלכסון אלא כתב³⁸ ונמשכים ועולים", און ער ברענגט וואס דער בעל "חכמת המשכן"³⁹ שרייבט, אז פון דעם איז "נראה . . שהיו עולים הקנים כמעט בעיגול": און דער "מעשה חושב" איז מסיים: "והכי מסתברא דבהכי הם דומים לגלגלי הרקיע"⁴⁰ כו' שכנגדם הם השבעה⁴⁰ נרות".

אבער לפענ"ד: וויבאלד דער "מעשה חושב" שרייבט בפירוש, אז זיין יסוד צו

(33) פרשתנו כה, לב.

(34) פרשתנו שם.

(35) פ"ז.

(36) הל' בית הבחירה פ"ג הי"י.

(37) "וכן הוא בבחינת דמלאכת המשכן (פ"י) וכן בש"ס (מנחות כה, ב) — מעשה חושב שם.

(38) להר"י ריקיטי (מנטובה, תל"ז).

(39) ולהעיר שהגלגלים שייכים לבחי' עיגולים

(ע"ה ש' עיגולים ויושר ענף ג. ש' ציור עולמות

אבי"ע פ"ב. ועוד).

(40) יצ"ע האם מפרש שגם הנר האמצעי יהי

כמעט בעיגול!

לערנען אַז „גמשכין בעיגול“ איז פון סחימת לשון הרמב"ם בחיבורו („לא הזכיר תיבת אלכסון“), וואָס דערפון איז „נראה . . . שהיו עולים . . . כמעט בעיגול“ [און „הכי מסתברא כו"ף] —

איז אָבער נאָכדעם ווי ס'איז נתגלה געוואָרן גוף כתי"ק הרמב"ם בציור המנורה⁴⁰ ועדותו של בן הרמב"ם בזה [ובהדגשה אַז דאָס וואָס אביו האָט מצייר געווען „ביושר“ איז מיט אויס- דריקלעכער כוונה — דוקא אַזוי און „לא בעיגול כו"ף] — איז בטל היסוד ובטל הבניין⁴¹.

ובמחכית ולפענ"ד נראה ברור, אַז אויב דער „מעשה חושב“ ובעל חכמת המשכן וואָלטן געזען דעם ציור הרמב"ם און דעם פירוש פון ר' אברהם בן הרמב"ם, וואָלטן אויך זיי געשריבן אַז ס'איז ניטאָ קיין פלוגתא בזה ולכולי עלמא זיינען די קנים געווען „ביושר“

[ע"ד ווי דער אַלטער רבי שרייבט בשו"ע שלו⁴², אַז „הרבה מספרים הרא- שונים ז"ל לא יצאו לאור הדפוס עדיין בימי האחרונים ז"ל . . . ולזאת ודאי אין לסמוך כו"ף].

י"ד. ואם כנים הדברים, איז מהנכון להחזיר עטרה ליושנה — אַז די אַלע וועלכע מאַכן ציורים פון דער מנורה (בכדי צו לערנען ווי ס'איז געווען דער

אויסזען פון דער מנורה שבמשכן ומקדש), זאָלן מצייר זיין די קני המנורה באלכסון, כדעת רש"י (פשוטו של מקרא) והרמב"ם (וע"פ הנ"ל — איז י"ל אַז במסקנא אין חולק בדבר⁴³).

ועד"ז די מוסדות חינוך וכיו"ב וועל- כע זיינען מצייר אויף זייערע „גליונות“ „בלאנקען“ וכיו"ב דעם ציור המנורה און זיי צייכענען די קני המנורה ווי חצאי קשת —

איז וויבאלד די מטרות פון דעם ציור איז צו דינען אַלס דערמאָנונג אויף דער מנורה שבמשכן ובמקדש — איז כדאי וביותר אַז זיי זאָלן משנה זיין דעם ציור און מצייר זיין די קנים באלכסון⁴⁴.

יא. דערביי קומט דאָ צו נאָך אַן ענין:

(43) בית רענן (לבעל מג"א) ר"פ בהעלותך מפרש מ"ש בספרי זוטא (והובא ביל"ש) ר"פ בהעלותך „שהו חזרין חלילה כמין עטרה“ — שהקנים בעצמן היו עגולה כמין עטרה. אבל מסיים שפי' זה „דוחק“ [ושם לפניו: הלשון משמע דסיל שהקנה האמצעי ה' באמצע וששה קנים מקיפין אותו סביב כמין עטרה. וא"כ ה"ז פי' שלישי. וראה בזה בתו"ש מילואים לדרך כב' ע' לבי].

(44) ועפ"ז מקום לומר שגם החנוכיות (לימי חנוכה) כדאי לעשות קניה באלכסון. — ובלא"כ צ"ל שאין בזה חשש איסור ד„מנורה תבנית מנורה“ (ע"ז מג, סע"א. רמב"ם הל' ביהבית פ"ז ה"י. שו"ע יו"ד סו"ס קמ"א), כי משנים מספר הקנים (ראה ע"ז ורמב"ם ושו"ע שם), ולמה לשנות בגוף צורה המנורה שקני' היו ביושר ולא כחצי עיגול.

(*) ושם. שזוהי גם כוונת הראב"ע (נחצוה כו). כא. וכן כפי' הקצר פרשתנו כה, (זו) אשר ששה הנרות היו כחצאי עיגול. יחיינו שהקנים הקיפו קנה האמצעי כמין עטרה.

אבל תמיה, כי בטפרי זוטא סתם „חזרין חלילה כמין עטרה“ שמשמעו „מקיפים אותו סביב“ (מכל הצדדים). ולא „כחצי עיגול“. ואולי הכוונה שהקיפו רק מלפנים — כדוגמת חצי גורן עגולה בסנהדרין. וכמדומה שישנם עטרות המקיפות הראש רק מלפנים.

(40) הערה לאחר זמן: וראה לעיל הערה י"א שכתב גם כתי" של ספר היד, היינו שנתגלה שגם „בחיבורו“ לא סתם הרמב"ם.

(41) ובכלל לא זכיתי לפענ"ד להבין כלל הראי' דמסתמים בכהנ"ל נראה שהי' „כמעט בעיגול“ — שהרי תיבת „קנה“ מובאה בכוכב מקומות בתושב"כ. ובכ"מ מוכרח שהוא קו ישר. ולא מצאתי ע"ע אף פ"א שמוכרח שזהו באופן אחר.

(42) ריש הל' מכירת חמץ (נדפסו לאחר הל' פסח — בהוצאות קה"ת תקס"ב). וראה גם בשו"ע חו"ד שלו סקפ"ט סי"ג סקמ"ג.

ווארן, כמובן, כדי צו ארויסברענגען די שליטה און הערשאפט פון רוים איבער אידן ר"ל, ביז אז מ'האט דארט אויך אויסגעקריצט בכ"מ די ווערטער "יודעא קאפטא" ("יהודה (אידן) איז גע- פאנגען"). און עס זיינען געווען זמנים, ווען מען פלעגט מכריח זיין אידן צו קומען צו דעם שער, זיי זאלן זען וואס דארט איז געשריבן און געצייכנט, בכדי צו דערנידעריקן וכו' וכו'.

קומט אויס, אז דאס מצייר זיין די קני המנורה ווי חצאי קשת (ווי זיי זיינען מצוייר אויף שער טיטוס) דארף ארויס- רופן א געוואלד געשריי — נוסף וג"ז עיקר וואס דאס איז היפך רש"י והרמב"ם וכו' — אויך ווייל דאס גיט א געוויסן הסכם וכו' ח"ו ור"ל צו דעם ציור אויפן שער טיטוס, וואס איז גע- מאכט געווארן כדי צו מצער זיין אידן און זיי נידעריק מאכן!

שכן מפורש בפ"י רש"י עה"ת פרשתנו (כה, ט), הנה גם ע"ד ההלכה מסתבר לומר כן, כי: (א) למה ישנה ויחדש צורה אחרת? (ב) מפורש (ברייתא דמלאכת המשכן פ"י, וראה ירושלמי שקלים פ"ו ה"ג, חוספתא מנחות פ"א, ו) שגם מנורות שלמה היו נשפלות לעבודה (וכן מוכח במנחות צח, ב: מצינו מנורה בצפון): ולפרש"י (ד"ה על כולן מנחות צט, א) — לדיעה אחת (מנחות שם, וכן ברייתא דמלאכת המשכן, ירושלמי שקלים ותוספתא מנחות שם) היתה הדלקת המנורה (לפעמים) רק בשל שלמה, וכן פתם במדרש הגדול פרשתנו כה, כג"י, ובכל אופן: גם את"ל דמנורות שלמה לא היו כצורת מנורת משה (וע"פ זה ציור המנורה שעל שער טיטוס) — למה לצייר עתה המנורה בצורת מנורות שלמה, ולא כמנורת משה, דלכ"ע הוא העיקר!

וראה גם לק"ש חכ"ו ע' 201.

שולחנות עשר מנורות... הכל בכתב מאת ה"י, ועד"ז הוא בבחי' פרשתנו (כה, י').

(...) בנוגע לשולחנות דשלמה, שמוה מובן גם בנוגע למנורות שלמה,

דער ציור הרגיל פון דער מנורה (אז די ששת הקנים זיינען ווי חצאי קשת) איז ע"פ השערה א נאכמאכונג פון דעם ציור המנורה וואס ניט אידן האבן מצייר געווען ברומי, און אויף דער "נצחון ארקע" (דעם "שער הנצחון") פון טיטוס ימ"ש"י!

ווען טיטוס הרשע האט חרב גע- מאכט דעם ביהמ"ק, האט ער געהייסן אוועקצונעמען כלי המקדש אין זיי ברענגען קיין רוים: און "לכבודו" פון דעם רשע האט מען אין רוים געבויט א "שער נצחון" וואס טראגט זיין נאמען: שער טיטוס. אויף דעם שער האט מען מצייר געווען ווי מ'טראגט די געפאנג- גענע כלי המקדש ובתיכם די מנורה — און איז דעם ציור פון דער מנורה אויפן שער טיטוס זיינען די ששת הקנים ווי חצאי קשת.

וואס נוסף אויף דעם אז דער ציור המנורה אויף שער טיטוס איז כלל ניט מדויק" — איז דאך דאס געטאן גע-

(45) כהערת הר"י קאפא בפה"מ דהרמב"ם שהי"ל, וכן בתו"ש שם.

(46) כמו שהעירו כ"כ — שאין בה רגלים וכו', אף שבמנחות (כה, ב) מפורש שהיו בה רגלים.

— י"א אשר המנורות שנשבו ע"י טיטוס היו מהעשר מנורות שעשה שלמה (ראה יוסיפון פצ"ה — הוצאת הומינר). אבל [נוסף לזה שמסתבר לומר שהמנורות דשלמה לא היו בבית שני, הרי גם אם נאמר שצורת המנורה שעל שער טיטוס היא ע"פ צורת מנורות דשלמה] בפשטות, נ"ל שמנורות שלמה נעשו כצורת מנורת משה"י, כי [נוסף לזה

(*) ראה ר"ה כד, ב (וש"י) בזמן החשמונאים, אבל ראה חוסי' ר"ד ליומא (נא, ב) בנוגע לשולחנות שנעשה שלמה, אלא שגם הוא מסיים שמסתבר שלא היו בבית שני, ע"ש.

(**) וכן מוכח במדרש הגדול פרשתנו (כה, כג) שהוצרך לשלול שאין כעשיית שולחנות (ומנורות) דשלמה משום "לא חוסיף עליו" (ואחזקן יג, א), כי כך היתה בידם מסירת מפי משה... יהוה כו עשר

תמורת זה וואס א ציור פון דער
מנורה דארף דערמאנען און מעורר זיין
א אידן אז זיין תפקיד איז צו זיין „לאור
גוים“ — „עדות הוא לכל באי עולם
שהשכינה שורה בישראל“ — ווערט
די צורת המנורה געמאכט באופן כזה
וואס דערמאנט דעם היפך ממש — ווי
רוים האט מנצח געווען די אידן. ר"ל!
יב. ויהי רצון, אז בקרוב ממש זאל
קומען די גאולה האמתית והשלימה און
מיועט האבן די מנורה כפשוטה ובשלי-

מותה“ איז דעם בית המקדש השלישי,
און אלע וועלן זען ווי די מנורה זעט
אויס.

און משה ואהרן עמהם, און מען
וועט זען בעיני בשר, ותחזנה עינינו —
דעם קיום הציווי „דבר אל אהרן גו'
בהעלותך את הנרות“, צינדן די מנורה,
כפשוטה ממש ובמהרה בימינו ממש.

(משׁיחות שׁׁפׁ מטוׁמ, שׁׁפׁ דברים
ואדרׁ״ח אלול תשמ״ב)

(47) ישע״מב, ו. שם מט, ו.

(48) להעיר מיליש מלכים (רמז קפה): מנורה . .
כנגד שבעים אומות שכל זמן שהנרות דולקות היו
מתנבשים.

(49) דכל מעשי משה נצחיים (ראה סוטה ט. א.
צפ״נ עה״ת ריש פרשתנו. ועוד).
(50) תודיה אחד פסחים קיד, ב. וראה ימא ה. ב.